

УДК 343.347

doi: <https://doi.org/10.33270/01211192.83>

Катеринчук К. В. – доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри приватного та публічного права Навчально-наукового інституту права та сучасних технологій навчання Київського національного університету технологій та дизайну, м. Київ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6700-2831>;

Грищенко А. Л. – аспірант кафедри приватного та публічного права Навчально-наукового інституту права та сучасних технологій навчання Київського національного університету технологій та дизайну, м. Київ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2677-6205>

Проблеми охорони здоров'я людини в проєкті Кримінального кодексу України

Мета дослідження – висвітлити проблемні питання, пов'язані з кримінально-правовою охороною здоров'я людини, і запропонувати відповідні зміни до чинного кримінального законодавства України. Задля її досягнення було поставлено такі завдання: проаналізувати проєкт Кримінального кодексу України щодо заподіяння шкоди плоду людини, заподіяння шкоди під час заняття спортом, тяжкої шкоди здоров'ю, страждання, насильства, домашнього насильства; здійснити порівняльну характеристику деяких положень проєкту Кримінального кодексу України з чинним кримінальним законодавством. **Методологія.** Проблеми охорони здоров'я людини є об'єктом наукових пошуків, які тривають з часу виникнення перших держав, тому вони потребують коректної методології. Вибір методології дослідження має забезпечити системне вивчення сучасних тенденцій нормотворення у сфері кримінально-правової охорони здоров'я людини. З огляду на поставлену мету, специфіку об'єкта й предмета дослідження обрано відповідний методологічний інструментарій, здійснено опрацювання, аналіз й узагальнення результатів дослідження. У процесі аналізу чинного кримінального законодавства та проєкту Кримінального кодексу України застосовано порівняльно-правовий метод, а також спеціальний метод дослідження – метод системного аналізу. **Наукова новизна** дослідження полягає в тому, що на підставі аналізу чинного кримінального законодавства та проєкту Кримінального кодексу України обґрунтовано можливість і доцільність удосконалення кримінального законодавства у сфері охорони здоров'я людини. **Висновки.** Термінологія законодавства України про кримінальну відповідальність має бути точною, відповідати змісту й не містити зайвої деталізації. Зміна певних положень Кримінального кодексу України забезпечили б точну та повну відповідність змісту деякої термінології та її призначення; вичерпний обсяг правового регулювання, ясність і доступність.

Ключові слова: проєкт; Кримінальний кодекс України; кримінальне правопорушення; тяжка шкода; здоров'я людини; плід людини; тілесне ушкодження; домашнє насильство.

Вступ

В умовах сьогодення відбувається активне реформування кримінального законодавства, наслідком чого є обговорення проєкту КК України (далі – Проєкт). Окремі положення Проєкту стосуються таких питань: заподіяння шкоди плоду людини; заподіяння шкоди під час занять спортом; тяжка шкода здоров'ю; страждання; насильство; домашнє насильство тощо. Щодо зазначеної термінології, її ознак і визначень, які містить Проєкт, то вони потребують уточнень і роз'яснень.

Мета і завдання дослідження

Метою цього дослідження є оцінка законодавства у сфері охорони здоров'я людини та внесення пропозицій щодо покращення кримінально-правової охорони здоров'я людини в Україні.

Для досягнення поставленої мети слід реалізувати такі завдання: 1) проаналізувати Проєкт Кримінального кодексу України щодо заподіяння шкоди плоду людини; заподіяння шкоди

під час занять спортом; тяжка шкода здоров'ю; страждання; насильство; домашнє насильство; 2) здійснити порівняльну характеристику деяких положень Проєкту з чинним кримінальним законодавством.

Виклад основного матеріалу

Серед розробників Проєкту (П. П. Андрушко, Ю. В. Баулін, В. М. Бурдін, О. П. Горох, Н. О. Гуторова, В. О. Навроцький, Ю. А. Пономаренко, Є. Л. Стрельцов, М. І. Хавронюк) та інших науковців в теорії кримінального права тривають дискусії щодо оновленої термінології (Katerynychuk, & Bepal, 2020; Katerynychuk, 2020; Kovalenko, & Katerynychuk, 2021), інститутів кримінального права та інших питань. Не вперше (Katerynychuk, 2021) акцентуємо увагу наукової спільноти на факті, що до розробок окремих положень Проєкту слід залучати відповідних спеціалістів зі спеціальними знаннями.

Наприклад, до роботи над розділами Проєкту щодо злочинів проти життя (4.1) та

здоров'я людини (4.2) цілком доречним було б залучення судово-медичних експертів.

У випадку заподіяння будь-якого тілесного ушкодження, унаслідок якого відбулося переривання вагітності, кримінальна відповідальність настає за ст. 121 Кримінального кодексу України (далі – КК України). Тобто, ушкодження, що спричинило переривання вагітності, не залежить від строку вагітності. Однак слід обов'язково встановити причинний зв'язок між спричиненою травмою та припиненням вагітності шляхом судово-медичної експертизи. Відповідно до п. 2.7.4 Правил проведення судово-медичних експертиз (обстежень) з приводу статевих станів бюро судово-медичної експертизи зазначає, що у випадках визначення прямого причинного зв'язку між перенесеною травмою та перериванням вагітності (розрив плідного міхура, відшарування плаценти з наступним викиднем або достроковими пологами), встановлюються тяжкі тілесні ушкодження.

За наявності об'єктивних симптомів загрози викидня (кров'янисті виділення, збудженість матки), які з'явилися незабаром після проведення медичних заходів, а вагітність була збережена, ступінь тяжкості визначається за тривалістю проведеного лікування.

У Проєкті КК України визначено, що шкода, яка може бути завдана плоду людини – смерть плоду людини (ст. 4.1.10, 4.1.11), тяжке ушкодження плоду людини (ушкодження, заподіяне під час внутрішньоутробного розвитку, що спричинило тяжку шкоду здоров'ю, яка встановлюється після народження дитини (ст. 4.2.1)).

По-перше, у визначенні «тяжка шкода» (ст. 2.1.9 Проєкту) йдеться про основні її складові: це – тяжка шкода здоров'ю людини (п. «г» ч. 1 ст. 1.3.4 КК України) чи плоду людини, зокрема зараження особливо небезпечною інфекційною хворобою. Таким чином, пропонують поняття «тяжка шкода здоров'ю людини» та «тяжка шкода здоров'ю плоду людини». Якщо з першою термінологією все зрозуміло, то інша викликає безліч питань.

По-друге, визначення «тяжке ушкодження плоду людини» (ст. 4.2.1) також викликає питання. Що потрібно вважати об'єктом посягання – нормальний розвиток плоду людини чи здоров'я плоду людини? Чи наділений плід людини здоров'ям? Чи виключена кримінальна відповідальність за нетяжке ушкодження плоду людини? Щодо «особливостей» цього визначення, то автори Проєкту намагаються вносити позитивні корективи в КК України, змінюючи термінологію «тілесні ушкодження» на «шкоду здоров'ю людини», але наразі використовують незрозумілий термін «тяжке ушкодження», якого немає ні в юриспруденції, ні в медицині; по-друге, «внутрішньоутробний розвиток» починається з

моменту зачаття (запліднення) та закінчується вилученням чи вигнанням плоду людини з тіла жінки. Тобто, розвиток починається з моменту злиття чоловічої статевої клітини з жіночою й утворенням нової клітини – зиготи, з якої починає розвиватися організм (Zavalniuk, 2016). Однак Інструкція з визначення критеріїв перинатального періоду, живонародженості та мертвонародженості (далі – Інструкція) визначає, що плід – внутрішньоутробний продукт зачаття, починаючи з повного 12-го тижня вагітності (з 84 доби від першого дня останнього нормального менструального циклу) до вигнання/вилучення з організму матері ("Nakaz Ministerstva", 2006). Отже, виникає неузгодженість термінології в Проєкті КК України «тяжке ушкодження плоду людини» з наданим визначенням цього терміна, а також воно суперечить положеннями медичної науки щодо строку (терміна), з якого здійснюється кримінально-правова охорона.

По-третє, яким чином можна заподіяти тяжку шкоду здоров'ю плоду людини, водночас не заподіявши тяжкої шкоди здоров'ю людини-матері?

Відповідно до вищезазначеного, у чинному КК України все є зрозумілим (що стосується ознак тілесних ушкоджень та кримінально-правової охорони початку життя людини), оскільки теорія та практика кримінального права вже напрацьована роками та має логічне підґрунтя. Щодо положень Проєкту, то є певні неточності в термінології, що призведе до проблем її застосування на практиці. Пропонуємо в Проєкті уточнити термін «переривання вагітності» як одну із ознак тяжкої шкоди до 22 тижня вагітності, а інші терміни: «тяжка шкода здоров'ю людини», «тяжка шкода здоров'ю плоду людини» – також уточнити та деталізувати.

Дискусійним слід вважати визначення терміну «вагітна жінка» – жінка від моменту внутрішнього або екстракорпорального запліднення та до закінчення пологів, що надано у Проєкті п. 5 ч. 2 ст. 1.3.1. (Значення термінів Кримінального кодексу України). По-перше, як зазначалося вище, доречно використовувати термінологію «вигнання» чи «вилучення» плоду, а не закінчення пологів; по-друге, «екстракорпоральне запліднення» – запліднення поза організмом людини (жінки) та є способом, завдяки якому здійснюється внутрішнє запліднення. У такому випадку вагітність починається з моменту «підсаджування» жінці заплідненої яйцеклітини, саме з цього моменту жінку теоретично можливо визнати вагітною. Термін вагітності визначається від першого дня останнього нормального менструального циклу. В Інструкції з визначення критеріїв перинатального періоду, живонародженості та мертвонародженості термін вагітності визначається у повних днях чи повних тижнях (наприклад, період між 280-ю та 286-ю добою від першого дня останнього

нормального менструального циклу та відповідає 40 тижням вагітності).

Підсумовуючи вищезазначене, слід наголосити, що для позитивного реформування законодавства в будь-якій сфері потрібне залучення спеціалістів, що мають відповідні знання, це буде надійним гарантом його належної якості й ефективності.

Автори Проекту намагаються уніфікувати положення майбутнього Закону про кримінальну відповідальність, однак в тексті Проекту поряд з терміном «шкода здоров'ю людини» знову міститься «тілесне ушкодження» в п. 58 ч. 2 ст. 1.3.1 та в п. «б» ч. 6 ст. 3.5.1.

У Проекті також є термінологія, тотожна за своїм змістом, а саме: «особливе фізичне, психічне чи моральне страждання» (п. «а» ч. 35 ст. 1.3.1); «особливе психічне чи моральне страждання» (п. «б» ч. 35 ст. 1.3.1); «фізичне страждання» (ст. 3.3.7; ч. 3 ст. 1.2.6); «психологічне страждання» (п. 5 ч. 1 ст. 4.7.1); «фізичне чи психологічне страждання» (п. «а» ч. 1 ст. 4.7.3) «нестерпні фізичні страждання» (п. «а» ч. 1 ст. 4.1.1).

Щодо запропонованої термінології в Проекті, то трапляється заміщення «психічного» на «психологічне» або взагалі немає чіткої межі між термінами «психічне страждання» та «моральне страждання». Доречним було б надати визначення цій термінології для усунення дискусійних питань, однак цього у Проекті не зроблено, окрім термінології «психологічне страждання» – емоційна дезадаптація та дезорієнтація, за яких потерпіла особа внаслідок насильства відчуває хронічне почуття провини, депресію, високу тривожність, песимізм, зниження самооцінки та концентрації, виникнення негативних переживань та зникнення позитивних емоцій або виникнення психосоматичних порушень – зміна ваги, алергійні реакції, виразки, неясні болі, нервово-психічні захворювання (заїкуватість, тики, енурез, енкопрез тощо) (п. 5 ч. 1 ст. 4.7.1. Роз'яснення термінів, використаних у цьому розділі).

Отже, деяка термінологія, яку використовують автори в Проекті має дискусійний характер та не має чітко визначених і встановлених наукою ознак. Насамперед це – «емоційна дезадаптація», «дезорієнтація», «нервово-психічні захворювання», які не передбачені Міжнародною класифікацією хвороб десятого перегляду (далі – МКХ-10) – Психічні розлади та порушення поведінки.

Отже, застосування поняття «дезадаптація» є досить суперечливим і неоднозначним, що можна простежити переважно в оцінюванні місця та ролі дезадаптаційних станів щодо таких категорій, як «норма» або «патологія», оскільки параметри «норми» та «патології» в психології наразі не достатньо розроблені (Hrys, & Holubniuk, 2016). Тобто, це дискусійна термінологія, що не має чітко визначених і встановлених наукою ознак. Крім

того, сукупність термінів «емоційна дезадаптація» є дещо некоректною, доречнішим було б використання терміна «дезадаптація емоційної сфери». Наступним є термін «дезорієнтація», особливістю якого є те, що не конкретизовано його види, не встановлено чи це дезорієнтація у часі, у просторі чи дезорієнтація в особистості. Ці три «стати» у психіатрії мають різний код хвороб і станів у V класі: Психічні розлади та порушення поведінки МКХ-10. Отже, подальший перелік хвороб і станів, у визначенні «психологічне страждання»: хронічне почуття провини, висока тривожність, психосоматичні порушення; зміна ваги, алергійні реакції, виразки, неясні болі; невротичні, пов'язані зі стресом, та соматоформні розлади (F40-F48) – зазначений перелік психічних розладів, розміщених в одному підрозділі. Інший перелік: депресія, песимізм, зниження самооцінки та концентрації, виникнення негативних переживань і зникнення позитивних емоцій; розлади настрою (афективні розлади) (F30-F39). Термін «нервово-психічні захворювання» не використовують у психіатрії, оскільки в МКХ-10 хвороби нервової системи (G00-G99) і психічні розлади та порушення поведінки (F00-F99) містяться в різних розділах. Запропонований перелік: заїкуватість, тики, енурез, енкопрез тощо – це психічні розлади та порушення поведінки. Тому термінологія, яку запропонували автори Проекту, потребує уточнень.

Аналіз законодавства (Порядок здійснення психологічного забезпечення службової діяльності в Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України й Інструкції про порядок організації та проведення психопрофілактичної роботи з персоналом Державної прикордонної служби України) та спеціальної літератури також підтверджує наведену вище думку щодо неможливості застосування термінології «нервово-психічні захворювання». Здебільшого використовують інші за значенням поняття: нервово-психічна стійкість – сукупність вроджених (біологічно обумовлених) і придбаних особистісних якостей, мобілізаційних ресурсів і резервних психофізіологічних можливостей організму, що забезпечують оптимальне функціонування особистості в несприятливих умовах професійного середовища; нервово-психічна (емоційно-вольова) нестійкість – схильність до зривів нервової системи в разі значного психічного та фізичного навантаження ("Nakaz Ministerstva", 2015; "Nakaz Ministerstva", 2008).

Отже, автори Проекту у визначенні «психологічне страждання» дають занадто обмежений перелік можливих хвороб та станів V класу «Психічні розлади і порушення поведінки» МКХ-10, без конкретизації основних рис й ознак зазначеного поняття. Тому, вважаємо за необхідне доопрацювати вказану термінологію з подальшим виключенням обмеженого переліку можливих

психічних розладів і визначенням основних ознак (рис) терміна «психологічне страждання».

Дискусійною також залишається одна з ознак тяжкого тілесного ушкодження (чинний КК України) чи тяжкої шкоди здоров'ю (Проект КК України) – каліцтво статевому органу. Дана ознака може взаємозамінятися іншими ознаками – «втрата будь-якого органу або його функцій» або «розлад здоров'я, поєднаний зі стійкою втратою працездатності не менш як на одну третину». У Правилах судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень (п. 2.1.4) визначено, що до незагрозливих для життя ушкоджень, які належать до тяжких за кінцевим результатом і наслідками, слід відносити й втрату репродуктивної здатності – втрату здатності до злягання чи втрату здатності до запліднення, зачаття та дітородіння (розродження). В окремих випадках каліцтво статевих органів може призвести до втрати репродуктивної здатності ("Nakaz Ministerstva", 1995).

У п. «в» ч. 1 ст. 1.3.4 Проекту міститься визначення «тяжка шкода здоров'ю» – шкода здоров'ю, для якої характерним є: втрата будь-якого органу чи його функції; каліцтво статевому органу; стійкий розлад психіки; розлад здоров'я, поєднаний зі стійкою втратою загальної працездатності (понад 33 %), або повна втрата професійної працездатності; переривання вагітності; непоправне спотворення обличчя або тіла чи інші наслідки, наявність яких становить небезпеку для життя особи. Отже, намагання «врегулювати» ознаки тяжких тілесних ушкоджень (чинна термінологія) в Проекті призведе до ще більшої неузгодженості, оскільки одна з ознак «непоправним спотворенням обличчя чи тіла» повною мірою охоплює іншу ознаку – «каліцтво статевому органу», якщо це не призводить до втрати репродуктивної здатності.

Чинний КК України до обставин, що виключають протиправність діяння, не відносить заподіяння шкоди під час занять спортом, що також є передумовою для наукових дискусій. У ст. 2.7.8. Заподіяння шкоди під час занять спортом Проекту зазначено: 1. Правомірним є заподіяння шкоди життю чи здоров'ю особи під час спортивного змагання або тренування, якщо: а) відповідний вид спорту у встановленому порядку визнаний в Україні; б) змагання, тренування є офіційно організованими; в) особа, якій заподіюється шкода, добровільно та заздалегідь надала згоду на зайняття цим видом спорту; г) особа, яка заподіює шкоду, дотримується правил цього виду спорту.

2. Заподіяння шкоди під час зайняття спортом із порушенням положень частини 1 цієї статті тягне кримінальну відповідальність на загальних підставах, передбачених цим Кодексом. До перелічених у Проекті умов

правомірного заподіяння шкоди під час занять спортом ідеться про те, що «особа, якій заподіюється шкода, добровільно та заздалегідь надала згоду на зайняття цим видом спорту». Тобто зазначено лише про згоду на заняття певним видом спорту без згадки на заподіяння шкоди життю та здоров'ю особи, на відміну від самої назви статті (Заподіяння шкоди під час занять спортом). Крім того, автори Проекту не конкретизували розмір шкоди – істотна, значна, тяжка (ст. 1.3.4 Розміри шкоди здоров'ю).

На нашу думку, згода особи на спричинення її здоров'ю шкоди під час заняття спортом, повинна оцінюватися на загальних підставах.

З огляду на найважливішу соціальну необхідність криміналізації домашнього насильства, а також в умовах ратифікації Україною Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьби з цими явищами, до КК України було внесено нову статтю 126¹ «Домашнє насильство» – умисне систематичне вчинення фізичного, психологічного або економічного насильства щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах, що призводить до фізичних або психологічних страждань, розладів здоров'я, втрати працездатності, емоційної залежності або погіршення якості життя потерпілої особи. Окрім цього, введено нову обставину, що обтяжує покарання – «вчинення кримінального правопорушення щодо подружжя чи колишнього подружжя або іншої особи, з якою винний перебуває (перебував) у сімейних або близьких відносинах» (п. 6¹ ч. 1 ст. 67КК України).

У Загальній частині Проекту (станом на 31 травня 2021 року) у ст. 1.3.1. Значення термінів Кримінального кодексу України автори надали визначення насильства – фізичний вплив на іншу людину, зокрема шляхом нанесення ударів, побоїв, застосування акустичних, світлових, термічних чи хімічних факторів або обмеження її особистої свободи (п. 27). В Особливій частині передбачено відповідальність за застосування домашнього насильства (ст. 4.7.3. Домашнє насильство). Особа, яка систематично застосовувала фізичне, психологічне або економічне насильство щодо подружжя чи іншої близької особи, зокрема колишньої, що призвело до:

- а) фізичного чи психологічного страждання;
- б) розладу здоров'я;
- в) втрати працездатності;
- г) емоційної залежності;
- д) погіршення якості життя потерпілої особи.

Отже, наслідки домашнього насильства, передбачені в Проекті, мають дискусійний характер і потребують уточнень та роз'яснень. Так, наприклад, термін «страждання» повністю охоплено визначенням «особливе мучення», що

надано в Проєкті (заподіяння шкоди життю або здоров'ю), яке: а) супроводжувалося особливим фізичним, психічним чи моральним стражданням потерпілої особи або б) вчинене в присутності особи, близької потерпілій особі, якій у такий спосіб завдано особливого психічного чи морального страждання (п. 35 ч. 2 ст. 1.3.1). Крім того, ці дві статті містять неузгоджену термінологію, а саме: «психологічне страждання» іноді підмінюється іншим терміном – «психічне страждання».

По-друге, розлади здоров'я та втрата працездатності є ознаками шкоди здоров'ю особи (нині це тілесні ушкодження), що визначені у ст. 1.3.4, тому виокремлення їх у статті різними ознаками (наслідками) домашнього насильства є недоцільним.

Щодо наданого роз'яснення у Проєкті терміна «емоційна залежність» (залежність від відносин з людиною-агресором, яка характеризується неможливістю вибору у відносинах, що є руйнівними, поєднаною із нестерпним, відчайдушним страхом самотності (п. 2 ч. 1 ст. 4.7.1), то це визначення може повністю охоплюватися такою ознакою домашнього насильства: «психологічне страждання» – емоційна дезадаптація та дезорієнтація, за яких потерпіла особа внаслідок насильства відчуває хронічне почуття провини, депресію, високу тривожність, песимізм, зниження самооцінки та концентрації, виникнення негативних переживань і зникнення позитивних емоцій або виникнення психосоматичних порушень – зміна ваги, алергійні реакції, виразки, неояснені болі, нервово-психічні захворювання (заїкуватість, тики, енурез, енопрез тощо) (п. 5 ч. 1 ст. 4.7.1). Крім того, критерії «погіршення якості життя» – фізичний стан, інтелектуальні дисфункції, а також соціальна дезадаптація та дезорієнтація (п. 4 ч. 1 ст. 4.7.1) цілком дублюють визначення психічного страждання.

Отже, ознаки домашнього насильства – розлади здоров'я та втрата працездатності радимо викласти як «шкода здоров'ю особи»;

«емоційну залежність» виключити з переліку ознак; у визначенні терміна «погіршення якості життя» залишити лише один із критеріїв – економічна недостатність як наслідок економічного насильства.

Наукова новизна

За результатами дослідження сформульовано концептуальні положення, що мають наукову новизну у сфері охорони здоров'я людини. Обґрунтовано необхідність вдосконалення чинного кримінального законодавства України. Окреслено недоліки, наявні в Проєкті КК України, що потребують усунення.

Висновки

Підсумовуючи зазначене вище, можна дійти висновку, що:

1. Термінологія чинного законодавства України про кримінальну відповідальність має бути точною, відповідати змісту та не містити зайвої деталізації. Зміна певних положень КК України зумовила б точну й повну відповідність змісту деякої термінології та її призначення, вичерпний обсяг правового регулювання, ясність і доступність.

2. Для позитивного реформування законодавства у будь-якій сфері слід залучати відповідних спеціалістів, що стане запорукою його належної якості та ефективності. Отже, до роботи над розділами Проєкту «Злочини проти життя людини» (4.1) та «Злочини проти здоров'я людини» (4.2) доречним було б залучення судово-медичних експертів. В умовах сьогодення термінологія, що міститься у Проєкті, суперечить положеннями медичної науки, має неточності, що спричинить певні проблеми застосування на практиці, а також вона має дискусійний характер і потребує уточнень.

REFERENCES

- Hrys, A.M., & Holubniuk, V.O. (2016). Psykhologichni chynnyky sotsialnoi dezadaptatsii pidlitkiv [Psychological factors of social maladaptation of adolescents]. *Aktualni problemy psykhologii, Current problems of psychology*, 14(11), 14-26. Retrieved from <http://appspsychology.org.ua/data/jrn/v11/i14/4.pdf> [in Ukrainian].
- Katerynchuk, K.V. (2020). Problemy kryminalno-pravovoi kharakterystyky umysnoho vbyvstva matiriu svoiei novonarodzhenoї dytyny [Problems of criminal law characterization of premeditated murder by the mother of her newborn child]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V.I. Vernadskoh, Scientific notes of Tavriya National University named after V.I. Vernadsky*, vol. 31(70), 2, 41-46. doi: <https://doi.org/10.32838/2707-0581/2020.2-3/07> [in Ukrainian].
- Katerynchuk, K.V. (2021). Problemy vyznachennia poniattia "shkoda zdoroviu osoby" u proiekti Kryminalnoho kodeksu Ukrainy [Problems of defining the concept of "harm to human health" in the draft Criminal Code of Ukraine]. *Vcheni zapysky Tavriiskoho natsionalnoho universytetu imeni V.I. Vernadskoh, Scientific notes of Tavriya National University named after V.I. Vernadsky*, vol. 32(71), 1, 95-99. doi: <https://doi.org/10.32838/TNU-2707-0581/2021.1/17> [in Ukrainian].

- Katerynychuk, K.V., & Bepal, O.L. (2020). Osoblyvosti kvalifikatsii okremykh zlochyniv proty zdorovia osoby [Features of qualification of separate crimes against health of the person]. *Slovo natsionalnoi shkoly suddiv, Word of the National School of Judges*, 1(30), 74-84. doi: 10.37566/2707-6849-2020-1(30)-6. [in Ukrainian].
- Kovalenko, I.A., & Katerynychuk, K.V. (2021). Pravo na okhoronu zhyttia i zdorovia osoby: tsyvilno-pravovyi ta kryminalno-pravovyi aspekty [The right to protection of life and health of a person: civil and criminal aspects]. *Wissenschaft für den modernen Menschen wirtschafts, management, marketing, tourismus, rechts und politikwissenschaften*, 4(6), 145-151. doi: 10.30890/2709-2313.2021-04-06-054 [in Ukrainian].
- Nakaz Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy "Pravyla provedennia sudovo-medychnykh ekspertyz (obstezhen) z pryvodu statevykh staniv v biuro sudovo-medychnoi ekspertyzy": vid 17 sich. 1995 r. No. 6 [Order of the Ministry of Health of Ukraine "Rules for conducting forensic medical examinations (examinations) regarding sexual conditions in the forensic medical examination bureau" from January 17, 1995, No. 6]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0253-95> [in Ukrainian].
- Nakaz Ministerstva okhorony zdorovia Ukrainy "Pro zatverdzhennia Instruksii z vyznachennia kryteriiv perynatalnoho periodu, zhyvonarodzenosti ta mertvonarodzenosti: vid 29 berez. 2006 r. No. 179 [Order of the Ministry of Health of Ukraine "About the statement of the Instruction on determining the criteria of perinatal period, live birth and stillbirth" from March 29, 2006, No. 179]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0427-06#Text> [in Ukrainian].
- Nakaz Ministerstva yustytzii Ukrainy "Pro zatverdzhennia Instruksii pro poriadok orhanizatsii ta provedennia psykhoprofilaktychnoi roboty z personalom Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy": vid 14 kvit. 2008 r. No. 318 [Order of the Ministry of Justice of Ukraine "On approval of the Instruction on the procedure for organizing and conducting psychoprophylactic work with the staff of the State Border Guard Service of Ukraine" from April 14, 2008, No. 318]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0657-08/ed20080727/find?text=%CD%E5%F0%E2%EE%E2%EE-%EF%F1%E8%F5%B3%F7%ED%E0+%28%E5%EC%EE%F6%B3%E9%ED%EE-%E2%EE%EB%FC%EE%E2%E0%29+%ED%E5%F1%F2%B3%E9%EA%B3%F1%F2%FC#Text> [in Ukrainian].
- Nakaz Ministerstva yustytzii Ukrainy "Pro zatverdzhennia Poriadku zdiisnennia psykhologichnoho zabezpechennia sluzhbovoi diialnosti v Derzhavni sluzhbi spetsialnoho zviazku ta zakhystu informatsii Ukrainy ta Pereliku psykhologichnykh protypokazan, naiavnist yakykh unemozhlyvluie prokhodzhennia sluzhby (navchannia) v Derzhavni sluzhbi spetsialnoho zviazku ta zakhystu informatsii Ukrainy": vid 31 lyp. 2015 r. No. 431 [Order of the Ministry of Justice of Ukraine "On approval of the Procedure for psychological support of official activities in the State Service for Special Communications and Information Protection of Ukraine and the List of psychological contraindications, the presence of which makes it impossible to serve (study) in the State Service for Special Communications and Information Protection of Ukraine" from July 31, 2015, No. 431]. (n.d.). *zakon.rada.gov.ua*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1009-15/ed20150731> [in Ukrainian].
- Proiekt Kryminalnoho kodeksu Ukrainy (stanom na 31 trav. 2021 r.) [Draft Criminal Code of Ukraine (as of May 31, 2021)]. (n.d.). *newcriminalcode.org.ua*. Retrieved from <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2021/06/01/1-kontrolnyj-tekst-proektu-kk-31-05-2021.pdf> [in Ukrainian].
- Zavalniuk, A.Kh. (2016). *Sudova medytsyna [Forensic Medicine]*. Ternopil: TDMU [in Ukrainian].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Грись А. М., Голубнюк В. О. Психологічні чинники соціальної дезадаптації підлітків. *Актуальні проблеми психології*. 2016. № 14 (11). С. 14–26. URL: <http://appspsychology.org.ua/data/jrn/v11/i14/4.pdf>.
- Катеринчук К. В. Проблеми кримінально-правової характеристики умисного вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини. *Вчені записки Таверійського національного університету імені В. І. Вернадського*. 2020. Т. 31 (70). № 2. С. 41–46. (Серія «Юридичні науки»). doi: <https://doi.org/10.32838/2707-0581/2020.2-3/07>.
- Катеринчук К. В. Проблеми визначення поняття «шкода здоров'ю особи» у проєкті Кримінального кодексу України. *Вчені записки Таверійського національного університету імені В. І. Вернадського*. 2021. Т. 32 (71). № 1. С. 95–99. (Серія «Юридичні науки»). doi: <https://doi.org/10.32838/TNU-2707-0581/2021.1/17>.
- Катеринчук К. В., Беспаль О. Л. Особливості кваліфікації окремих злочинів проти здоров'я особи. *Слово національної школи суддів*. 2020. № 1 (30). С. 74–84. doi: 10.37566/2707-6849-2020-1(30)-6.
- Коваленко І. А., Катеринчук К. В. Право на охорону життя і здоров'я особи: цивільно-правовий та кримінально-правовий аспекти. *Wissenschaft für den modernen Menschen wirtschafts, management, marketing, tourismus, rechts und politikwissenschaften*. 2021. Buch 4. Teil 6. С. 145–151. (Monografische Reihe «Europäische Wissenschaft»). doi: 10.30890/2709-2313.2021-04-06-054.
- Правила проведення судово-медичних експертиз (обстежень) з приводу статевих станів в бюро судово-медичної експертизи: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 17 січ. 1995 р. № 6. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0253-95>.
- Про затвердження Інструкції з визначення критеріїв перинатального періоду, живонародженості та мертвонародженості: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 29 берез. 2006 р. № 179. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0427-06#Text>.
- Про затвердження Інструкції про порядок організації та проведення психопрофілактичної роботи з персоналом Державної прикордонної служби України: наказ Міністерства юстиції України від 14 квіт. 2008 р. № 318. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0657-08/ed20080727/find?text=%CD%E5%F0%E2%EE%E2%EE-%EF%F1%E8%F5%B3%F7%ED%E0+%28%E5%EC%EE%F6%B3%E9%ED%EE-%E2%EE%EB%FC%EE%E2%E0%29+%ED%E5%F1%F2%B3%E9%EA%B3%F1%F2%FC#Text> [in Ukrainian].

%EF%F1%E8%F5%B3%F7%ED%E0+%28%E5%EC%EE%F6%B3%E9%ED%EE-
%E2%EE%EB%FC%EE%E2%E0%29+%ED%E5%F1%F2%B3%E9%EA%B3%F1%F2%FC#Text.

Про затвердження Порядку здійснення психологічного забезпечення службової діяльності в Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України та Переліку психологічних протипоказань, наявність яких унеможливилює проходження служби (навчання) в Державній службі спеціального зв'язку та захисту інформації України: наказ Міністерства юстиції України від 31 лип. 2015 р. № 431. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1009-15#Text>.

Проект Кримінального кодексу України (станом на 31 трав. 2021 р.). URL: <https://newcriminalcode.org.ua/upload/media/2021/06/01/1-kontrolnyj-tekst-proektu-kk-31-05-2021.pdf>.

Завальнюк А. Х. Судова медицина : тлумач. термінолог. довід. Тернопіль : ТДМУ. 2016. 516 с.

Стаття надійшла до редколегії 15.02.2021

Katerynychuk K. – Doctor of Law, Associate Professor, Professor of the Department of Private and Public Law of the Educational and Scientific Institute of Law and Modern Teaching Technologies of the Kyiv National University of Technologies and Design, Kyiv, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6700-2831>;

Hryshchenko A. – Postgraduate Student of the Department of Private and Public Law of the Educational and Scientific Institute of Law and Modern Teaching Technologies of the Kyiv National University of Technologies and Design, Kyiv, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2677-6205>

The Issues of Human Health Care in the Project of Criminal Code of Ukraine

The **purpose** of the research is to highlight problematic issues that are connected to criminal and legal protection of human health and offer corresponding changes to current criminal legislation of Ukraine. To achieve this, there were the following tasks set: to analyze the Project of the Criminal Code of Ukraine in the part of (causing harm to human fetus; causing harm during sports activity; serious damage to health; suffering; abuse; domestic violence); to perform comparative analysis of some clauses of the Project of Criminal Code of Ukraine and current criminal legislation.

Methodology. The issues of human health protection are the object of continuous scientific researches that have been going on since the moment of the appearance of first countries. Therefore, they require correct methodology. The choice of research methodology has to ensure systematic study of modern trends in rulemaking in the sphere of criminal and legal protection of human health. According to the stated objective, specific character of the object and subject of the research, there were chosen specific methodological tools. The study, analysis and generalization of results have been carried out. Thus, during the analysis of current criminal legislation and the Project of the Criminal Code of Ukraine the comparative legal method was applied. The special method of research that was used in the article was the method of system analysis. **Scientific novelty** of the research is that, based on the analysis of current criminal legislation and the Project of the Criminal Code of Ukraine, the possibility and advisability of the improvement of the criminal legislation in the sphere of human health protection was justified. **Conclusion.** The terminology of the Law of Ukraine on criminal liability should be exact, correspond to the contents and avoid unnecessary detail. The change of certain clauses of the Criminal Code of Ukraine would provide exact and total compliance of the meaning of certain terminology with its intended purpose; comprehensive legal regulation, clarity and accessibility.

Keywords: Project; Criminal Code of Ukraine; criminal offence; serious damage; severe injury; human health; human fetus; physical harm; bodily injury; domestic violence.